

MARDİN İLİ NUSAYBİN İLÇESİ
134 GÜNLÜK SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI

14.03.2016-25.07.2016

2.RAPOR

TESPİT VE İNCELEME

RAPOR

HEYETİN AMACI

14.03.2016-25.07.2016 tarihleri arasında Mardin ili Nusaybin ilçesinde uygulanan sokağa çıkma yasağı ile birlikte yaşanan zorunlu göç ile sokağa çıkma yasağı uygulamaları sırasında gerçekleştirilen askeri operasyonlar sırasında yaşanan insan hakları ihlallerine ilişkin yerinde raporlama, gözlem, tespit ile ileriye dönük planlanacak çalışmalara kaynak olacak verilerin toplanmasıdır. Heyetimiz yarım kalan görüşmelerini tamamlamak için Nusaybin Kaymakamlığı,Nusaybin Başsavcılığı,Nusaybin Müftülüğü,Ticaret Borsası,Ticaret dası,Seyid-Der , ilçe esnafı ve ilçe sakinleri ile görüşmeler yapılması ,bu görüşmeler neticesinde verilerin toplanmasıdır.

HEYETİN OLUŞUMU

Mardin valiliğinin, 5442 sayılı il idaresi kanununun ilgili 11/C maddesini dayanak göstererek 14.03.2016 tarihlerinde Nusaybin’de uygulamaya koyduğu sokağa çıkma yasağının 25.07.2016 tarihinde kısmen kaldırılması üzerine Amed Göç-Der (göç edenlerle yardımlaşma ve dayanışma derneği) yönetim kurulu olarak 01.08.2016 tarihinde yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda Nusaybin’e gitme kararı almıştır.

OLAY

Mardin valiliği, 5442 sayılı il idaresi kanununun ilgili 11/C maddesini dayanak göstererek 14.03.2016 tarihinde Nusaybin’in 16 mahallesinde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Yasak ilanının ardında “ATMACA 7 MÜŞTEREK ÖZEL BİRLİK OPERASYONU” adı verilen ve JÖH, PÖH ve Köy kurucularının katıldığı askeri operasyon gerçekleştirilmiştir. 03.06.2016 tarihinde İçişleri Bakanlığı askeri operasyonların bittiğini açıkladığı halde sokağa çıkma yasağı uygulaması 25.07.2016 tarihine kadar sürmüştür.

İNCELEME

Dernek eş başkanları Semire NERGİZ ve Yılmaz KAN yönetim kurulu üyeleri Haknas SADAK, Sadettin AKAY, Hukukçu ve teknik uzmanlardan oluşan heyetimiz 02.08.2016 tarihinde sabah 08.00 itibariyle Diyarbakır’dan Mardin Nusaybin ilçesine doğru hareket etmiştir.

Heyetimiz 25.07.2016 tarihinde ilk incelemelerini Nusaybin belediyesinin eş başkanı Sara KAYA, Nusaybin mahalle muhtarları, esnaf ve halk ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Heyetimiz yarım kalan görüşmelerini tamamlamak için 02.08.2016 tarihinde sabah 08.00 da tekrar Nusaybin'e doğru hareket etmiştir.

Heyetimiz Nusaybin kaymakamlığından randevu talebinde bulunmuş, randevuya geç cevap verildiği için heyetimiz direk olarak Nusaybin kaymakamlığına gitmiş kaymakamın kendi makamında bulunmadığı için görüşme gerçekleştirilememiştir. Bunun yanında kaymakamlığın özel kalemi görüşme talebimizi not alıp gün içerisinde heyetimize geri dönüş yapacaklarını söylemiş ancak heyetimiz gün boyu Nusaybin ilçe merkezinde bulunduğu halde herhangi bir geri dönüş sağlanmamıştır.

NUSAYBİN İLÇE MÜFTÜSÜ GÖRÜŞME:

Kaymakamlık binasında bulunan ilçe müftüsü ile heyetimiz görüşme talebinde bulunmuş, ilçe müftüsü görüşme talebimize olumlu yanıt vererek ilçe müftüsü ile müftü makamında görüşme yapılmıştır. Heyetimiz ilçe müftüsünün yasaklı bulunan 6 mahalle ile ilgili sorular sormuş tahrip edilen ve yıkılan mahallelerde cenazelerin olup olmadığını sormuş müftülük bununla ilgili bilgilerinin olduğunu ancak kaymakamın yetkisi ve bilgisi olmadan herhangi bir bilgilendirmeyi yapamayacağını belirtmiştir. Heyetimiz ısrarla müftülükten bilgi talebinde bulunmuş ancak müftülük kaymakamlık yetkisi çerçevesinde bilgi verebileceğini tekrar etmiştir.

NUSAYBİN BAŞSAVCILIĞI İLE GÖRÜŞME:

İlçe kaymakamlık binasının bitişiğinde bulunan cumhuriyet başsavcısı ile görüşme talebinde bulunmuş, görüşme talebimize olumlu bakılarak Nusaybin cumhuriyet başsavcısı heyetimizi kabul etmiştir. Daha önce heyetimizin görüşmelerinde heyetimize Nusaybin de 800 e yakın kişinin fişlendiği söylenilmiş. Heyetimiz cumhuriyet başsavcılığına 800 kişinin fişlenip fişlenmediğine yönelik soru yönelterek bunun doğruluk payını istemiştir. Bununla ilgili herhangi bir cevap veremeyeceğini ihtiyaç duyulduğu takdirde basın bülteni ile paylaşacağını belirtmiştir. Yıkılan ve boşaltılan 6 mahalle ile ilgili cenazelerin olup olmadığına yönelik sorular yöneltilmiş. Alanda yıkın ve hafriyat temizliğinin olduğunu, hafriyat kaldırma sırasında bazı cenazelerin çıktığını ama net bir rakam verilmemiştir. Kaymakamlık dışında çıkan cenazeler konusunda herhangi bir rakamın verilemeyeceğini heyetimize söylemiştir.

NUSAYBİN TİCARET BORSASI

Kaymakamlıkla yapılan görüşmeler sonucunda mağdur olan tüm iş yerleri sahiplerine sahiplerinin zararları karşılanacaklarını belirtmiştir. Nusaybin ticaret odasına Türkiye'deki diğer odalardan kurumumuza gıda yardımı yapılyordu operasyon döneminde bu yardımlar kesilince kurumumuza 250.000 tl civarında maddi bir yardım yapıldı. Yapılan bu maddi yardım operasyon dönemi boyunca mağdur olan ailelere dağıtılmıştır.

Nusaybin ticaret borsası olarak bugüne kadar yerel yönetimlerden ve diğer kurumlardan herhangi bir yardım için ortak hareket etmeye dönük bir teklif alınmadığını ve kurumsal olarak ve yerel yönetim olarak çok eksik kaldığımızı ve halkın da buna tepkisel olarak bize yaklaştıkları görüldü. Kurumsal olarak ve yerel yöneticiler olarak bu konuda çok eksik kaldığımızı belirtti. Mardin büyük şehir belediyesi bu süreç içerisinde üzerinde düşen görevi yerine getirememiştir.

Buna hitaben devletin resmi kurumları sivil halka kısmı yardımlarda bulunarak yaklaşık 1000 tl civarında kira yardımlarında bulunduğuna yönelik dönüşlerin olduğunu belirtti. Aslında halk ise daha çok yerel yöneticilerde bir beklenti içerisindeydi buna rağmen yerel yöneticiler ve bölge iş adamları yerel halkın taleplerine cevap olunamamıştır. Odalar birinde alına 250.000 tl ise birliğin üyelerine paylaşılmıştır. İstanbul ve diğer birkaç kurum ile ortak koordineli çalıştığımız dönemler oldu. Ama birçok oda ise herhangi bir yardım gerçekleştirmedi.

Operasyonlar dönemi boyunca resmi kurumlardan size nasıl bir dönüş sağlandığı sorusuna ise

Operasyonlar döneminde vatandaşların bizlere dönük ağır eleştiriler aldıklarını belirttiler. Gerekli ve yeterli bilgilendirme yapmadıklarına dönük.

Mardin valisi ile yapılan görüşme sırasında validen bir günlük izin ile yasaklı bölge içerisinde bulunan halkın ihtiyacını karşılaması için 1 günlük izin talebinde bulunduk ama valinin bize cevabı ise siz bizden 1 günlük teröristlerin geçişi için izin istediğinizin farkında mısınız şeklinde bir cevapla karşılaştık. Yapılan görüşmeler sonucunda validen 1 günlük izin alınıp koordineli bir şekilde mahallelere gıda yardımı Nusaybin ticaret borsası üzerinde gerçekleşti. Yasak sonrasında çatışma alanlarının yoğunlukta bulunduğu yerlerin etrafı tel örgülerle çevrilerek yasaklı ve yıkımın gerçekleştiği alanlara girişlerin engellendiği. Yıkımın gerçekleştiği yerlerde ve tahribatın olduğu binalarda ise devlet buralarda mülk üzerinde bayındırlık bakanlığın belirlediği birim fiyat üzerinde yaklaşık 180 000 tl civarında evleri yıkılanlara maddi yardımlarda bulunacağını ama hala görünürde bir şeyin olmadığını belirtti. Yapılacak bu maddi yardım arsanın tapusu haricinde olacağına yönelik olunacağıydı.

Çatışmaların en yoğunlukta yaşandığı mahalleler Abdulkadir paşa mahallesi, Zeynel abidin mahallesi ve Dicle mahallesi. Bu mahallelerin yıkım temizliğine başlandığını yıkım temizliğini hafriyat temizliğini ise yerel temizlik şirketleri dışında yabancı temizlik şirketlerine verilmiş olması ise dikkatlerde kaçılmadığını belirtildi. Yetkililerden alınan bilgilere göre ise 6 ayda yıkım ve temizliğin tamamen gerçekleştirileceğine yönelik görüşlerin olduğu belirtildi. Aynı zamanda evi yıkılan kişilere 1000 tl ve gıda yardımı yapıldığını belirttiler. Aynı zamanda yetkililer çadır kent ve konteyner kent kurma ile ilgili görüşlerinde olduklarını belirttiler.

Genel olarak ilçe halkında ve çatışma dönemlerinde yaşamını yitiren sivil vatandaşların mahalle mezarlıklarına gömülmesine izin verilmediği devletin belirledi defin alanlarına zorunlu olarak defnedildiği belirtilir.

Ticaret ve sınır kapıları kapalı durumdaydı 4 aylık süre boyunca. Bu dönem içerisinde gümrük bakanlığı bizden bir dosya talebinde bulundu.

90 000 olan Nusaybin ilçe nüfusu şu an 45 000 e yakını ilçede bulunuyor.

3000 e yakın olan birimi şu an 500-700 arası açık durumda

Sınır kapıları açık ama ticaret hacminde %40 lık bir düşüşün sağlandığı görülüyor. Bunun yanında ticaret kapılarının sorunu Suriye sorunu çözülmeden halledilemeyeceğini cevabını gümrük bakanlığından aldık.

NUSAYBİN TİCARET ODASI

Yasaklı mahallerde ticaret yapan kişilerin durumuna batkımızda %1 lik bir geri dönüşün sağlandığına yönelik görüşlerin olduğu belirtiliyor. 19 Temmuz 2016 da valilik tarafında çağrıldık bize kent hakkında herhangi bir bilgi verilmedi. Konuşmaları sırasında kentte bulunan halkların mağdur edilemeyeceğine yönelik beyanlarda bulunuyordu. Vatandaşların bir kısmı yapılan yardımlardan faydalandığını ama bir kısmı ise bu yardımlardan faydalanmadığını belirtiyorlardı bize gelen vatandaşlardan. Yapılan görüşler sırasında vali vatandaş diyalogundan biri 4 aylık süreç boyunca bir

yardım yapıldığını belirtiyorsunuz ama halkın bir kısmı bu yapılan yardımlardan habersiz olduğunu belirtti. Yapılan yardım ise 1000-3000 tl arasında olduğuna belirtildi. Bunun yanında kentsel dönüşüm ile ilgili ortaya atılan görüşlerden ise halkın büyük bir kısmı bundan habersiz olduğuna dönük dönüşlerin olduğuydu.(toki çadır kent konusunda)

Şu an Nusaybin ticaret odasında kayıtlı 1600 ile 1700 arasında kayıtlı üyelerinin bulunduğunu ve %80 ni kapalı durumda olduğunu belirtildi. Çatışma döneminde kaçakçılar çarşısı yakıldığını ve içinde bulunan tüm mallarının yok olduğunu görüldü. Aynı zamanda petrol işletmesi ile ilgilenen kişiler bu dönem boyunca çalışmalarını gerçekleştiremediklerini belirttiler.

Hacılar mezarlığı, Zeynel Abidin mezarlığı, Mohris mezarlığı, Veysiki mezarlığı (terminal karşısında) kapalı durumda. Defin işlemleri Mohris mezarlığının yanında bulunan küçük bir alana defnediliyor.

Esnafın istekleri

- Vergi affı ve SGK prim borçlarını affını taleplerine yönelik dönüşlerin olduğu
- Yeni teşvikler beklendiği
- Maddi açıdan destek sağlanması
- Esnaf kapalı kalınan 4 ay boyunca maddi ve manevi tanzimlerin sağlanmasına yönelik taleplerin bulunduğu

Çatışmalar dönemi boyunca kentte 45 000'e yakınının bir kısmı akrabalarının yanında bir kısmı ise imkânları doğrultusunda yerleştiklerini görülmüyor. Gözerler önünde bulunan ve en önemli kayda değer olan görüş ise göç eden kişilerin tümünün de kente geri dönüş yapmak istediklerine yönelik bir algının olduğuydu. Resmi kurumlar ellerinde var olan projeyi halkla paylaşmadıkları için halkın algısında bir muğlaklık var.

ESNAF ZİYARETLERİ

Sokağa çıkma yasakları döneminde yaşanan çatışmalarda birçok esnaf iş yerlerine gidemiyordu. Yasakların kalkmasıyla beraber yapılan ilk ziyaretlerde birçok iş yerinin talan edildiği içinde bulunan değerli eşyalarının tümünün yok olduğuna yönelik görüşler belirtildi. Esnaflardan biri yasak sonrası ilk ziyaretlerinde dükkânda bulunan 15 000 tl civarında malın yerinde olmadığına yönelik beyanlarda bulunuldu. Bu belirtilen alanların hiç birinde hendek olmadığı buna rağmen kendi iş yerlerine ulaşamadıklarını belirtiyorlardı. Bu alanlarda sadece kolluk güçlerinin var olduğunu ve sadece kolluk güçleri giriş yapabiliyordu.

Esnaflardan biri ise dükkeninin tümünü talan edildiğini ve içinde bulunan bütün hediyelik eşyalarının yerinde bulunmadığını belirtti.

Hırsızlık neticesinde dükkânların çoğunda sadece çay fişleri bırakılmıştı...

GENEL SONUÇ VE ÖNERİLER

- Sokağa çıkma yasağı bahane edilerek dış dünya ile ilişkileri kesilen, temel hakların gasp edildiği göz önünde tutularak suçlu ve suçluyu ortaya çıkaracak bağımsız etkin bir komisyonun kurulması elzemdir.

- Sokağa çıkma yasağının olması sivil ve esnafların yasakların olduğu dönemlerde hiçbir şekilde iş yerlerini açamadıklarını sivillerinde bu dönem boyunca kendi mahallerinde ve iş yerlerine ulaşamadıkları gözlemlenmiştir. Bütün iş yerlerinde ve evlerde hırsızlık vakasının olduğu gözlemlenmiştir.

- Evlerini zorunlu bir şekilde terk edip çevre ilçelere yerleşen kişilere yardım yapılmadığı, mağduriyetlerinin giderileceğine dönük resmi kurumlardan yapılan açıklamalara rağmen yapılan görüşmeler sırasında kendilerine yönelik herhangi bir maddi ve manevi desteğinin sağlanılmadığına yönelik beyanlarının olduğu gözlemlenmiştir. Çoğunluğu ise akraba arasında ve ilçe sakinleri ile yapılan dayanışmasıyla sorunların giderilmesine gidilmiştir.
- Sokağa çıkma yasakları olduğu ve sonrasında ilçede olan mezarlıklarda cenazelerin defnedilmesine izin verilmediği gözlemlenmiştir.
- Devlet yetkililerinin, yerel yönetimleri yeterince bilgilendirmediği ve yerel yöneticilerle ortaklaşamadığı gözlemlenmiştir.
- Toplumda yaşanan travmalar ve sonrasında adalet duygusunu güçlendirecek yaralarının sarılmasını ve onarımını sağlayacak samimi adımlara acil ihtiyaç vardır.
- BM'nin temel bir belgesi olan Minnesota otopsi protokolüne göre insan hakları ihlalleri, işkence ve ölümlerle ilgili incelemelerin tümüyle objektif bilimsel uzmanların, tarafların katılımı esas alınmalıdır.
- Yaşanan hak ihlallerinin ortaya çıkarılması için TBMM'nin insan hakları komisyonu zaman geçirmeden ilçede yaşanan hak ihlallerini araştırmak için acilen ilçeye davet ediyoruz.

- Yaşatılan bu çatışma ortamı ve uygulatılan bu kirli politikalardan dolayı ilçenin asil sahipleri kendi topraklarında mülteci konumuna getirilmiştir.
- Operasyonların yapıldığı mahallerde operasyona katılan karar mercileri hakkında kapsamlı ve etkin bir soruşturmanın zaman geçirilmeden biran önce yapılması gerekmektedir.
- Kürt kentlerinde devlet kamu düzeni adı altında ülke toprakları altında kendi yurttaşlarının yaşadığı kentlere yönelik, tarihin hiçbir döneminde rastlanmadığı bir tarzda aylarca sokağa çıkma yasağı ilan etmiş ve ağır silahlar kullanarak kentleri yıkarak, yakarak tahrip etmiştir
- Yıkılmış, yakılmış kentlerde giriş yasağı halen devam ettiği için tahribatların gerçek boyutları henüz tam olarak gün yüzüne çıkarılamamıştır.
- Heyetimiz Nusaybin mahalle ve çarşılarında yaptığı incelemelerde birçok ırkçı söylemlerin kentin duvarlarında yazıldığı gözlemlenmiştir.

- Evleri yıkılan ve yakılan 6 mahallenin 45.000'e yakın göç mağdurlarının şuan Nusaybin'e yakın il, ilçe ve köylerde barındığına dair tespitler yapılmıştır. Devlet yetkililerinin mağduriyetlerini gidermek için şuan kadar göç mağdurlarına herhangi bir bilgilendirmenin yapılmadığı gözlemlenmiştir. Amaç dönüşleri zamana yaymak ve göç eden insanların kendi ilçesinden ve toprağından koparmaktır.
- Heyetimiz sokağa çıkma yasağının kaldırılmasıyla beraber zorla kendi evlerinde ve ilçesinde göçe tabi tutulan ailelerin kendi ilçesinde ve toprağına dönmeğe ısrarcı olduğu gözlemlenmiştir.

- Sokağa çıkma yasağı uygulaması dönemi boyunca hendeklerin bahane edilmesiyle ağır silahların kullanıldığı ve ilçenin 6 mahallesindeki kişilerin mülkiyetlerine, mallarına ciddi tahribatların oluştuğu gözlemlenmiştir.

- Yurttaşını korumakla yükümlü olan devlet: anayasanın 35. Maddesi ile insan hakları Avrupa Sözleşmesi'nin (İHAS) EK 1 nolu protokolün 1. Maddesi uyarınca herkesin mallarının dokunulmazlığına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Yapılan operasyon neticesinde kişilerin mülkiyetine ciddi zararlar verilerek anayasanın 35. Maddesi ile İHAS'ın 1 nolu protokolünün 1. Maddesinde korunan hakları ihlal edilmiştir. Bu çerçevede kişilerin mülkiyet hakkına getirilen bu zararların derhal karşılanması gerekmektedir. İlçe sakinlerinin maddi ve manevi mağduriyetlerinin biran önce giderilmesini beklemektedir.
- Sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı ve ağır saldırılara maruz kalan kentlerin çoğunun ortak özelliği 90'lı yıllarda köy boşaltmaları sonucunda zorla yerinden edilenlerin gelip yeni yaşam kurmaya çalıştıkları kentlerin olmasıdır.
- Kürdistan toplumu ve coğrafyası kirli savaşımlardan dolayı büyük acılar yaşamış ve büyük tahribatlara maruz kalmıştır. Devletin kirli politikalarından dolayı 1920'lerde şark ıslahat planı güncellenerek yeniden uygulanmaktadır. 1990'larda 5000 e yakın köy devletin eliyle yakılarak, yıkılarak 3 000 000'dan fazla insan şehirlerin varoşlarına sürülmüş ve acımasızca bir asimilasyona maruz kalmışlardır. Yerinden koparılmak toplumsallığından, tarihinden, kültüründen ve ruhundan koparılmakla eş anlamlıdır. Amaç insanları köklerinden koparmak ve özgürlüklerini hapsedmektir ve insanları geleceksiz bırakmaktır. Kürdistanı insansızlaştırma uygulamaları demografik yapıyı değiştirmek sistematik olarak

acımasızca yapılmaktadır. Bu gerçeklerden hareketle kültürel soykırım politikaları dönemselsel değil yöntemleri ve dozaşları, araçları ve üslubu değışse de sürekliliği olan bir devlet politikası haline gelmiştir.

ÇAĐRI

Devletin tekçi, ötekileştiren, soykırım ve asimilasyon politikalarından derhal vazgeçmesi, çatışmaların biran önce bitmesi, müzakerelere biran önce dönülmesi kalıcı toplumsal barışı ve adaleti tesis etmek üzere diyalog ve müzakere zemininin yeniden oluşturulması bulunduğumuz şartlar boyutuyla her zamankinden daha fazla elzemdir.

Başta BM, Kızıl Hac, İnsan Hakları Örgütleri, Uluslararası Af Örgütü, Türkiye'deki demokrasi güçleri ve Kürdistan Halkı; vicdani ve tarihi sorumluluklarını yerine getirmeye Nusaybin halkının bu zor döneminde yanında yer almaya ve Nusaybin halkıyla yardımlaşma ve dayanışmaya içerisinde olmaya davet ediyoruz.

AMED GÖÇ-DER